

Svar på ISF-rapport

Rapport – 2020:9 Variationen inom aktivitetsersättningen – En granskning av orsakerna bakom ökningen i andelen avslag inom aktivitetsersättningen vid nedsatt arbetsförmåga under 2017 och 2018

Datum: 2021-01-18

Svar på ISF:s rapport om variationen inom aktivitetsersättningen

Dnr: FK 2020/000178

Innehåll

Försäkringskassans kommentar	3
Förutsättningar för stabil styrning.....	3
Säkerställa tydliga beslutsbrev	4

Sammanfattning

Inspektionen för socialförsäkringen (ISF) har i sin rapport om variationen inom aktivitetsersättningen genomfört en granskning av vad som är orsakerna till att andelen avslag på ansökningar om aktivitetsersättning vid nedsatt arbetsförmåga har varierat över tid. ISF har särskilt undersökt orsakerna bakom ökningen i andelen avslag som skedde under 2017 och 2018.

I rapporten lämnar ISF rekommendationer till regeringen respektive Försäkringskassan. Den första rekommendationen till Försäkringskassan handlar om att utforma den interna styrningen på ett sådant sätt att den undviker kraftiga svängningar i handläggningen och tillämpningen av socialförsäkringen. Den andra rekommendationen handlar om att säkerställa att beslutsbrev innehåller korrekt information om vad som krävs för att beviljas aktivitetsersättning samt att de är tydliga och enkla att förstå för de som ansöker om aktivitetsersättning.

Försäkringskassans kommentar

Externa och interna uppföljningar och granskningar ger värdefull kunskap om hur socialförsäkringen fungerar och tillämpas samt hur handläggningen behöver utvecklas så att den fungerar på bästa sätt. Försäkringskassan vill inledningsvis understryka att rapporten tar upp och analyserar angelägna frågor. Försäkringskassan bedömer att granskningen är väl genomförd och att beskrivningen är tydlig och korrekt.

Försäkringskassan instämmer i bilden av att andelen avslag och beviljanden har varierat över tid. Styrningen av Försäkringskassan och förmånen aktivitetsersättning har haft betydelse för förändringarna i förmånen. Detta är givetvis problematiskt sett utifrån betydelsen av legalitetsprincipen och myndighetens självständighet när det gäller lagtillämpningen och utövningen av myndighet mot enskild. Försäkringskassan delar även uppfattningen att bristen på förutsebarhet är ett problem för rättssäkerheten och att det kan skada förtroendet för socialförsäkringen. Försäkringskassan tar detta på mycket stort allvar.

Det är positivt att ISF konstaterar att det nya arbetssätt som Försäkringskassan infört är genomarbetat och har ett tydligt syfte att utgå från lagens villkor för rätt till ersättning. Försäkringskassan avser att fortsätta utveckla kvaliteten i handläggningen och tillämpningen, bland annat när det gäller att säkerställa att alla ärenden utreds i tillräcklig omfattning. Försäkringskassan anser att fortsatt systematiskt kvalitetsarbete är viktigt. Ett sådant arbete kan leda till att den rättsliga styrningen behöver förändras och att arbetssätten justeras. Det innebär att variationer i avslag och beviljanden därför inte kan uteslutas. Det är då angeläget att syftet med förändringen och tänkta effekter kommuniceras tydligt internt men även till relevanta samarbetspartners.

Förutsättningar för stabil styrning

Ett grundläggande krav för att tillämpningen ska vara stabil och förutsebar över tid är att lagtillämpningen inte påverkas genom annan extern styrning än ändrad lagstiftning eller ny domstolspraxis. Försäkringskassans interna styrning måste fortsatt utformas i enlighet med detta. Försäkringskassan har en central roll i att tillämpningen av aktivitetsersättningen är rättssäker, transparent och begriplig men även riksdagen, regeringen och domstolarna har viktiga roller i detta sammanhang. Försäkringskassan ska utreda, bedöma, besluta och betala ut de förmåner som vi enligt lag ansvarar för och de försäkrade ska få korrekta beslut. Detta förutsätter en stabil styrning som handlar om ett fortsatt aktivt arbete med ledning, styrning och kontroll av verksamheten. Försäkringskassan ser att förutsättningarna för en stabil styrning innebär ett systematiskt och långsiktigt arbete där balansen mellan många perspektiv såsom verksamhetsstyrning, rättslig styrning, kompetensförsörjning och ibland IT-investeringar

är nödvändiga. Försäkringskassans arbete med verksamhetsplaner som sträcker sig över tre år kommer att medföra en ökad långsiktighet i utvecklingsarbetet.

En viktig förutsättning för en stabil verksamhetsstyrning över tid är att ha tydliga arbetsätt för att uppnå avsedd effekt med planerade förändringar. Här är förberedelsearbetet vid förändringar avgörande. Att arbeta fram tydliga målbilder, identifiera risker och ta fram strategier som resulterar i en tydlig förändringslednings- och kommunikationsplan är viktiga beståndsdelar.

Försäkringskassan kommer även fortsättningsvis följa utvecklingen av ansökningar och beslut inom aktivitetsetersättningen för att skyndsamt kunna följa upp orsaker till eventuella variationer i beviljande och avslag.

Säkerställa tydliga beslutsbrev

Aktivitetsetersättning är en socialförsäkringsförmån som är av mycket stor betydelse för unga som på grund av sjukdom eller funktionsnedsättning inte kan arbeta eller studera. För individen som får ersättningen utgör den oftast den huvudsakliga inkomstkällan under en lång tid. Det är därför viktigt att den som får avslag på sin ansökan förstår varför hen inte beviljats aktivitetsetersättning.

Förutsättningar för ett begripligt beslut och en förståelse för beslutet skapas genom insatser under hela handläggningen från ansökan fram till att beslut skickas. Förståelsen handlar förutom hur beslutet är skrivet även om att muntligt kunna förklara samt att både muntligt och skriftligt förmedla beslutet på det sätt individen behöver för att förstå det. Försäkringskassan har därför under det senaste året arbetat med att stärka förmågan att på ett bättre sätt skapa förståelse för beslutet om aktivitetsetersättning.

I början av år 2020 tog Försäkringskassan fram en handledning till försäkringsutredarna i sjukersättning och aktivitetsetersättning. Handledningen ger stöd i hur man ger ett bra bemötande och hur man skriver tydliga beslut. Handledningen fokuserar framförallt på beslut om avslag om aktivitetsetersättning och sjukersättning. Därefter har Försäkringskassan arbetat med att ta fram filmer och seminariematerial för att fördjupa kompetensen i att förmedla beslut. Detta material består av tre delar som fokuserar på förståelse av Försäkringskassans beslut, svåra samtal och att skriva beslut. Alla delar i fördjupningsmaterialet kommer att vara klar till halvårsskiftet 2021.

Utöver handledningen och fördjupningsmaterialet kommer Försäkringskassan att fortsätta utveckla arbetet med hur vi formulerar våra skriftliga beslut. Ett skriftligt beslut ska vara utformat så att det uppfyller de formella kraven men även innehålla tydlig och individanpassad information som utgår från de krav som finns i lagstiftningen. Därför kommer vi säkerställa att berörda yrkesroller har tillgång till kompetensutveckling och stöd för att skriva beslut och kommuniseringsbrev.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektör Nils Öberg i närvaro av avdelningschef Marie Axelsson, rättschef Mikael Westberg och verksamhetsutvecklare Susanne Bengtsson, den senare som föredragande.

Nils Öberg

Susanne Bengtsson